

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
rés- és hirdetési díjak küldendők. ::

Gróf Degenfeld József főgondnok beszéde a főiskolai küldöttség élén a vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

A tiszántúli református egyházkerület, illetve a debreceni főiskola képviselőiben jelentünk meg most Nagyméltóságod előtt, hogy a debreceni egyetem ügyével összefüggőleg néhány hét előtt Nagyméltóságodnak benyújtott két rendbeli beadványunk mielőbbi és reánk nézve kedvező elintézését kérelmezzük.

Ismeretes Nagyméltóságod előtt, hogy a tiszántúli egyházkerület, sőt mondhatnánk, az egyetemes magyar református egyház évszázadokon keresztül mily féltő gonddal és kiváló szeretettel tartotta fent és fejlesztette a mi ősi főiskolánkat s ezen ténykedésénél nem tisztán a református egyház érdekeire volt tekintettel, hanem mindig szem előtt tartotta a magyar hazafias érdekeket; mert hiszen köztudomású, hogy elejétől fogva református egyházunk érdekei mindenkor congruensek voltak a magyar haza és nemzet érdekeivel.

Mégis mi, kiket a gondviselés a mostani időben állított a főiskola élére, kik a változott viszonyok és más hazafias szempontok folytán, nem kevésbé érdeklődünk és lelkesedünk egyházunk és annak intézményei iránt, mint őseink, illetve elődeink, oda jutottunk, hogy főiskolánk magasabb tanszakainak feláldozásával voltunk kénytelenek az újonnan létesítendő debreceni egyetem felállításához hozzájárulni.

De midőn ezt tettük, amidőn ezen igen nagy áldozatot meghoztuk, egyáltalán nem tagadhattuk meg s nem is tagadhatjuk meg a múltunkat; sőt ellenkezőleg azon nézetet vagyunk, hogy az új állami egyetem a mi ősi főiskolánk természetes fejlődésének folyománya. Ezen szempontból ragaszkodtunk ahhoz,

hogy az új egyetemnek egyik lényeges alkotása a mi református theologiai fakultásunk legyen: azért kötöttük ki, hogy az egyetemi ünnepélyek mindenkor a debreceni nagytemplomban, mint egyetemi templomban tartandó istenitisztelettel vegyék kezdetüket s azért kívántuk, hogy az egyetem központi hivatalai és aulája, a mi főiskolánk szomszédságában helyeztessenek el. Egyik kérésünk tehát odairányul: méltóztassék Nagyméltóságodnak kegyesen elrendelni, hogy az egyetem központi épülete a központi hivatalokkal és az aulával együtt, az eredeti tervnek megfelelőleg, a régi főiskolai épület és az új főgimnázium szomszédságában helyeztessék el; bár az egyetem többi fakultásai a debreceni Nagyerdőben szándékoltatnak elhelyeztetni, nehogy a mi theologiai fakultásunk teljesen izolálva magában maradjon a város belterületén.

Ezen kérdéssel egybefüggőleg nem hallgathatjuk el, hogy az utóbbi időben igen nagy aggodalom fogta el lelkeinket, azon körülménynél fogva, hogy az új magyar nyelvű gör. kath. püspökségnek Debrecenben elhelyezése szóba került. A püspöki székhely papnövelde felállításával jön s közel látszik lenni azon gondolat, hogy a gör. kath. theologiai fakultás az új egyetembe bekapcsolassék. Két theologiai fakultással, egy református és egy gör. kath. fakultással ellátott egyetemet már nem tekinthetnénk az ősi főiskola fejleményének. Óriási felelősséget vállaltunk magunkra mi, kik a főiskola élén állunk azáltal, hogy hazafias szempontoknak engedve, felsőbb tanszakainkat az államnak átadjuk. De ha a gör. kath. püspöki székhely Debrecenbe helyeztetnék, úgy egyházainkkal és hitsorsosainkkal szemben alig vállalhatnánk az óriási mértékben felárado felelősséget.

Mióta az egyházkerület elhatározta, hogy a magasabb tanszakait az állami egyetembe beolvasztja s a nagyközönség tudomást vett arról, hogy a főiskolát ezentúl nem az egyház, hanem az állam tartja fenn, az áldozatkészség a közönségben tel-

jesen megszűnt s nincs többé eszközünk a főiskola további fejlesztésére. Másrészt, miután tanári karaink tagjai is teljes bizonytalanságban vannak afelől, hogy kik fognak egyetemi tanárokkul átvétetni, ezen körülmény is nagyon bénítólag hat a főiskola tudományos életére is. Igen kívánatos volna tehát az egyetemnek mielőbbi fokozatos felállítása. Ezért odairányul Nagyméltóságodhoz második kérésünk, méltóztassék úgy intézkedni, hogy legalább a meglevő három szak, t. i. a theologiai, a jogi és a philologiai és történeti, egyetemi nivóra emelve és kiegészítve, már az 1913. év őszén mint állami egyetem, megnyitassék. Tudjuk mi azt, hogy Nagyméltóságodnak nincs módjában a szükséges építkezésekkel őszig elkészülni. De miután a főgimnáziumot úgy is kiköltöztetjük az ősszel, a régi főiskolai épületnek üresen maradó helyiségeit ideiglenesen készséggel felajánljuk a központi hivatalok és a három fakultás elhelyezésére, valamint közgyűlési termünket is az aula részére ideiglenesen.

Két kérésünk tehát az, hogy egyrészt az egyetem központja főiskolai épületünk közvetlen közelében helyeztessék el s hogy az egyetem fokozatos felállítása az 1913. év őszén megkezdessék.

Az egyetem.

A múlt napokban olyan hírek keltek szárnyra, mintha az egyetem ügyében valami zavar és fennakadás állott volna be.

Azt kolportálták, hogy a közoktatásügyi miniszterium míg egyfelől nagyon is favorizálja és előtérbe állítja Pozsonyt, másfelől valósággal kiszorolja Debrecen városát és a háromízben lefolytatott tárgyalásoknak megfelelőleg felajánlott telkek mind-egyikére igényt tart.

Ez a híresztelés nem felel meg a valóságnak és a közoktatásügyi miniszterium dezauválta is azt.

Ellenben tény, hogy az egyetemi telkekkel, illetve azzal a kérdéssel, hogy hová épüljön is a debreceni egyetem, baj van. Ugyanis az egyetemi alkudozások, megbeszélések első és második stádiumában szó sem volt arról, hogy a Nagyerdőn fog felépíttetni az egyetem. Ellenben szó volt arról, hogy az egyetem orvostani fakultása a Szent-Anna-utcától a Péterfiai temetőig elterülő részekben fog elhelyeztetni, a többi épületek pedig az Egyháztéren.

Ez alapon készültek azok a tervvázlatok is, amiket dr. Kenézy Gyula az egyházkerületi elnökségnek bemutatott s ez alapon, tisztán csak ez alapon, ment bele a százados főiskola és a protestáns egyetem eszméjének elejtésébe a tiszántúli egyházkerület s ilyen tájékoztatás mellett tárgyalta és

fogadta el az emlékezetes miniszteri leiratot a közgyűlés is.

Azóta azonban lényeges változtatások történtek a megállapított terveken. A közoktatási miniszterium a Nagyerdőn kívánja létesíteni az egész tudományegyetemet és Debrecen városától e célra 80 holdas erdőrésztletet kért. A város kénytelen-kelletlen belement a változtatásba és megszavazta a nagyerdei területet is. A kerülettel azonban hivatalosan nem is közöltetett a dolog s nem is létesített vele újabb megállapodás.

Ezek szerint mi tartjuk és kötjük magunkat a régi tervhez, mely mind a város érdekeit, mind a mi kívánásainkat jobban jeli; de ettől eltekintve, a velünk kötött egyezségnek egyedül megfelelő.

A miniszterium is teljes tudatában volt ennek a helyzetnek és így történt, hogy a várost az Egyháztéri telkek átadására, amire a város előzetesen kötelezte is magát, tényleg fel is szólította.

A város polgármestere azonban bizalmasan úgy informálta a miniszteriumot, hogy a nagyerdei terv kivitele esetén az Egyháztéri telkekre nincsen többé szükség és kérte a miniszteriumot, hogy ettől a követeléstől álljon el. Valószínűleg ehez a mozzanathoz csatlakoznak azok a kósza hírek, hogy a miniszteriumban nehézségeket támasztanak, hogy a telkekkel baj van. Nem a miniszteriumból, Debrecenből röptültek ezek a kacsák világgá s nem ott fent, hanem itt alant zavarják a helyzetet és különben tisztos takarékosági szándékból, a város részéről veszélyeztetik az egyetem ügyét.

Igen, mert a tiszántúli egyházkerület szilárdul ragaszkodik a vele kötött megállapodásokhoz (nem is tehet mást!) és nem engedheti ki az obligóból az államot. A kerületi elnökség ez alapon kérte és kapta meg az egyházak jóváhagyását és ha újabb közgyűlési határozat nélkül az Egyháztéri telkek elejtéséhez hozzájárulna: fegyelmi eljárásnak tenné ki magát és teljesen felfordítja a helyzetet.

De hát az elnökség nem is akarta ezt tenni s ez volt az oka annak, hogy október hó 22-én küldött-ségileg kereste fel a közoktatásügyi minisztert és tisztázni óhajtotta a helyzetet.

Gróf Zichy János közoktatásügyi miniszter szívesen fogadta a küldöttséget, melyet gróf Degenfeld József főgondnok és dr. Baltazár Dezső püspök vezettek és teljesen méltányolva a küldöttség illusztris szónoka, a gróf által kifejtett álláspontot, megjelölte az utat, módot a fenforgó nehézség eloszlatására nézve és azt is kijelentette, hogy minden erejével siettetni fogja, esetleg a mostani fakultások egyetemi rangra emelésével is, úgy a pozsonyi, mint a debreceni egyetem megnyitását.

A küldöttség megnyugtatta vette tudomásul a miniszter válaszát és ezek után Balogh Jenő államtitkár helyiségébe ment átál s itt értesült meglepetéssel arról a körülményről, hogy mi csinálja tulajdonképpen a zavart?

Debrecen város állítólagos pénzügyi érdeke, egy pár százezer korona kiadás, amelybe az Egyháztéri telkek megszerzése kerülne. (De még az egyetemre felajánlott 5 millió koronát se fizette be a város. Ezt meg fent nehezményezik!)

Ilyen mellékes, alárendelt szempontot azonban nem szabad többé ebben a fontos kérdésben előtérbe helyezni és ezzel az egész egyetem ügyét késleltetni, sőt ami ennél is több: veszélyeztetni. Pedig ez történt már eddig is és történik ezután még inkább.

A kerületi elnökség ugyanis a miniszter előtt is kijelentette, Balogh Jenő államtitkár előtt is megismételte, hogy ha a vele létesített megállapodástól eltekintenek, a maga részéről visszalép. Ez lesz aztán az igazi veszedelem.

De erre a visszalépésre a történetek után, akkor, amidőn a miniszter jóakarattal kijelentette, hogy már a debreceni egyetem megnyitását várhatjuk, nem kerülhet többé sor. A város az Egyháztéri telkek átadására kötelezte magát. Hát teljesítse ezt a kötelezettségét és ne halogassa, ne kerülgesse a dolgot. Az 5 millió koronát is, amit felajánlott, minél előbb fizesse be, vagy eszközölje ki, hogy Pozsony módjára, csak a kamatját fizethesse. Akárhogy azonban, rendezze ezt a kérdést s vesse végét a mende-mondáknak és bizonytalanságoknak.

Az egyetem ügye nagy dolog s nagy áldozatot követel Debrecen városától is. De megéri az áldozatot bőven s ez az oka, hogy mi is elhatároztuk magunkat reá; elhatároztuk magunkat arra, hogy százados iskolánk mint állami egyetem folytassa működését tovább; de nem arra, hogy ezt a százados főiskolát, úgy egyszerűen, minden ellenérték nélkül, feladjuk és eltemessük.

De hát nincs is erről szó; hanem az új egyetem megépüléséről és arról, hogy a mostani fakultások egyetemi rangra emelésével, esetleg már 1912-13. iskolai évben mind a pozsonyi, mind a debreceni egyetemek megnyitvatnak.

Dr. Ferenczy Gyula.

Főiskolai küldöttség a miniszteriumban.

Kedden, azaz 22-én délután 12 órakor a vallás-és közoktatásügyi miniszter az egyetemi kérdésben a főiskola küldöttségét fogadta. A küldöttségben a püspök és főgondnok urak vezetése mellett részt vettek: Kiss Ferenc egyházkerületi papi főjegyző,

Márk Endre ügyész, Ferenczy Gyula prorektor, Jászi Viktor jogi, Mitrovics Gyula bölcsészeti dékánok. A küldöttség jövetelének célját Degenfeld József gróf főgondnok úr adta elő. Kifejtette, mily nagy áldozattal jár a református egyházra, hogy a debreceni állami egyetem biztosítása érdekében lemondott a főiskola felekezeti jellegű további fennmaradásáról. Ezt az áldozatot egyházkerületünk csak annak a reményében hozhatta meg, hogy az új egyetem a köztudatban, mint a főiskola folytatása fog virágozni. Azért kívánta azt, hogy az iskolai év megnyitása és bezárása a református nagytemplomban, mint egyetemi templomban, történjen meg. Továbbá, hogy az egyetemi aula és központi hivatalok a református főiskola közvetlen szomszédságában nyerjenek elhelyezést. Az elnökség, amelyre a közvélemény és a történelem előtt a felelősség kétszeres súllyal nehezedik, ennek tudatában és feltevésében ment bele a dologba. Éppen azért hatott riasztólóan irányadó protestáns körökre az az újabban felmerült törekvés, hogy az új magyar gör. kath. püspökség székhelye Debrecenben legyen; ennek szinte természetes következménye volna, hogy a református mellett gör. kath. theol. fakultás is bekapcsolatnék az egyetemre, amely annak színétét még inkább elhalványítaná. Végül a főgondnok úr annak a hátrányát is kifejtette, ha az egyetemre való átalakulás hosszabb idő múlva következne be. Az a bizonytalanság, amelyben tanáraink az átvétel dolgában vannak, kellemetlen hatásával erősen zavarja az ő munkájukat, sőt gyengíti is tanári karunkat egyesek eltávozására, illetőleg kinevezésére. Összefoglalva a mondottakat, kéri a minisztert, hogy az aula és központi hivatalokat az eredeti megállapodásukhoz híven az erre a célra kijelölt telkeken a kollégium tőszomszédságában állíttassa fel; a gör. kath. püspöki székhely dolgában tegyen megnyugtató kijelentéseket; végül kövessen el mindent, hogy addig is, míg a városi kórház és a klinikák elkészülnek és így az orvosi fakultás is megnyitható volna, kövessen el mindent, hogy a meglévő három kar már 1913 szeptemberében, mint az új egyetem fakultásai, kezdhessék meg működésüket.

A miniszter válaszában kiemelte, hogy most sincs semmi kifogása az aula és a központi hivatalok kívánt elhelyezése ellen. Mivel azonban ez a városra újabb megterheléssel jár, előbb a város képviselőivel kell a kérdést tisztáznia; ebből a célból a jövő hét elejére értekezletre kívánja hívni az érdekelteket és a főiskola képviselőit is felkéri a megjelenésre. A püspöki székhely érdekében Debrecen város kezdeményező lépésére küldte le ismeretes leiratát, máskülönben maga is abban a véleményben van, hogy a pápai dekrétummal leghelyesebb volna az ügyet befejezettek tekinteni; de a székhely dolga máskülönben sem jelenti azt, hogy már most az egyetemen is lesz külön gör. kath. fakultás. A felekezeti béke szempontjából sem tartja a jogosult és nagyfontosságú érzelmi motívumok miatt a kérdésnek újabban felmerült megoldási módját kívánatosnak. Ami az egyetem megnyitásának az idejét illeti, utalt arra, hogy bizonyos erkölcsi junktim áll fenn a pozsonyi és debreceni egyetemek között s ezért nagy

nehézségekbe ütköznék, ha egyik a másikat megelőzőleg kezdené meg működését. Ő azonban mindenestre a maga részéről is óhajtja, hogy az új egyetemek mentől hamarabb megkezdhessék működésüket.

A miniszter után a küldöttséget Balogh Jenő államtitkár fogadta lekötelező szívességgel. A főgondnok úr ismertette a miniszter előtt előadott kívánságokat. Az államtitkár előrebocsátva, hogy az egyetemek mielőbbi megnyitása legfőbb ambícióját alkotja, azonnal bizalmas formájú tanácskozáshoz kezdett. A tanácskozások folyamán kitűnt, hogy az eredeti iratok szerint is az aula kívánt elhelyezése mellett ment bele az egyházkerület a megállapodásokba és ehhez most is feltétlenül ragaszkodni kíván. Viszont ez áldozatot ró a városra; ezt azonban a kerület és a kollégium a maga még nagyobb áldozatának ellenértéke gyanánt feltétlenül elvárhatja. Agör. kath. püspöki székhely kérdése az államtitkár részéről is kissé erőszakoltnak látszik. A megnyitás dolgában az államtitkár is a junktúra hivatkozott. Szívesen boesátkozott azonban ama feltételek és lehetőségek megbeszélésébe, melyek a megnyitást 1913-ban elősegítenék. A főgondnok úr például felajánlotta használatra a mai kollégium összes helyiségeit, amelyekből ekkorra a gimnázium kiköltözködik már; valamint az összes gyűjteményeket is. Hangsúlyoztatott az is, hogy az anyagi akadályok sem leküzdhetetlenek, mert ezeknek egy része a megnövekedett tandíjából kikerül, másfelől a rendelkezésre álló tőkék évi kamatai is tekintélyes összegre rugnak, végül a ma meglévő három kar egyetemi fakultásokká átalakítása esetén a dologi kiadások igazán minimálisak.

Mind a miniszter, mind az államtitkár felelítették, hogy a város még a nyár folyamán küldött miniszteri leiratára mindez ideig nem válaszolt. Az államtitkár azt is hangsúlyozta, hogy a bábaképző melletti belsőségek nem reflektálnak és kifejezetten kérte a küldöttség tagjait, hogy az e körül elterjedt téves híreket igazítsák helyre.

A tudósító benyomása az volt, hogy fait accomplira még egyik kérdésben sem találunk s csak arra volna szükség mind a két kérdés szerencsés megoldásánál, hogy legyen valaki, aki az ismeretes ellentétes törekvéseket, melyeknek képviselői a miniszteriummal állandó összeköttetést tartanak fenn, hasonló módon ellensúlyozná. Természetesen senki sem gondolhatna arra, hogy az egyetem korábbi megnyitása színvonalának vagy teljességének a rovására történjék.

Demokrácia s az iskolák.¹

— Nemesak a mélyebben gondolkozók látják tisztán, de a nagy művelt közönség is, mely értesül a világ folyásáról, érzi, hogy az emberiség egész kulturélete mindenütt szokatlan hullámvázban, erjedésben küzködő vajudásban van. Új eszmék kavarnak. Régi világnézetek helyébe újak tolnak. A hagyományok értékét ke-

¹ Megnyitó beszéd a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Szöv. közgyűlésén, okt. 20-án.

gyelet nélkül mérlegbe vetik. Kipróbált föntartó erőket erőtlenségnek hirdetnek. Az új erők pedig ingadozva, tétovázva törtetnek előre. Gazdasági, politikai, társadalmi és szellemi evolúció mindenütt. Ez sokszor szemünk láttára izgalmas, a szenvedélyig fokozódó forrongásig hevül. Álmélkodva áll ebben a szellemi küzdelemben a nemzedék, melyhez tartozunk. Egy részét a jobb jövő kecsegteti. Egy másik része a bizonytalan utak ködében tájékozatlanul keresi az útbaigazító igazságokat és szorongatva hívja föl az idők szellemét, hogy nyugtassa meg ezt a nemzedéket: nem dönti-e ez a reményben és kétségbeesésben, hitben és csüggedésben, erőben és gyengeségben kavargó mozgalom az emberiség civilizációját, az emberiség kulturvilágát, a nagy visszacsúszásba.

Ez a hangulat ma sorsa épp úgy a nagy nemzeteknek, mint a legkisebbeknek. A nagy művelődési-korszakok átmenetének forgószéle ez, mely átjárja az emberi kultúra minden irányú alkotását. A vallást, erkölcsöt, művészetet, tudományt, az emberi élet és egészség föltételeit, az őstermelést, ipart, kereskedelmet, behatol a társadalmi együttlét tudatos rendezésébe, a jogba és politikába. Átjárja tehát az egész kulturát. Ne ijedjünk meg.

A nagy átmenettel természetszerűleg együtt jár a nagy chaos is. De hiszen a chaos szükséges arra, hogy az egészséges, ép eszmék győzedelmesen kerüljenek ki belőle. Az eledelnek is forni kell az üstben, hogy élvezhető legyen.

A kultúra fogalmát sok tudományos meghatározás igyekszik körülírni. Ezek a körülírások sokban különböznek egymástól, de lényegben mégis megegyeznek. Megegyeznek abban, hogy a leglényegesebb jegye a törekvés arra, hogy az emberiség élete minél célszerűbben, minél tökéletesebben legyen berendezve.

Lehetetlen az az állapot, hogy a népoktatás már majdnem öt év óta kötelező, de nincs megfelelő számú népiskola. Nálunk a falun a népműveltség a népiskolával csaknem egyértelmű. A politikai jogok kiterjesztése megkívánja, hogy ne csak jogot adjunk, de általános, primitív műveltséget is biztosítsunk a népnek. Hazánkban a lakosság legnagyobb része kis- és nagyközségekben él. Apró községekben körülbelül 7 millió ember él. S a kisközségekben alig van más nevelő intézmény, mint a népiskola. Az apró községekben még sok helyen az iskola is hiányzik s ahol van, ott sem tudják a tankötelezettséget teljes mértékben végrehajtani. A legelszomorítóbb az, hogy a népiskolák háromnegyed része egy osztálytanítós iskola, ez azt jelenti, hogy mind a hat osztályt egy tanító tanítja. És a tanítóra még ránehezedik a falu minden kulturfeladata, ő kezeli a könyvtárt stb. Ilyen helyeken igen nagy nehézségekbe ütközik a tanítás. Az iskola felszerelése hiányos. Sok helyen tőrhetetlen a túlszűfolttság, ezeken a bajokon okvetlenül segíteni kell.

De lássuk a városok kulturéletét is. A városokban az utolsó időkben nagy haladást láthatunk. De ha az iskolai élet szempontjából vizsgáljuk a városokat, akkor arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy itt is a legsürgősebb reformokra van szükség. A leg-sajátságosabb városi iskola, a polgári iskola helyzete

tarthatatlan. A polgári iskola, hogy hivatásának megfelelő legyen, gyakorlati iskola kellene, hogy legyen. Franciaországban az új polgári iskolák mind gyakorlatiak. Középkutatásunk szervezete is megérett már a reformálásra. Ausztriában, Franciaországban már régen négyféle középiskola-typus van. Anglia, amely pedig híres a konzervatizmusáról, már kísérleteket tett a modern pedagógiai eszméktől áthattott „New-School“-lal is.

Az új pedagógiai eszmék megérett gondolatait tette kell váltanunk. Nem várhatunk a reformtettekkel addig, míg az egész eszmékör-túra egész területén, tehát az iskolaéletben is, fokozatosan a cselekvés terére kell vinni. Ezt követeli minden nemzetől az új idők szelleme. Ez a böles fokozatosság a nemzeti demokratikus haladásnak legbiztosabb alapja. Alap, mely megment a radikális felforgatástól. Nem szabad a részleges reform érett gondolatait a sutba vetni, csak azért, mert az egész a maga rendszerében nem alakult ki. Ha a megérett gondolatokat is sutba tesszük, felgyülemlik a sok elnyomott gondolat és romboló erővel tör ki. A közoktatás területén pedig semmitől sem kell inkább óvakodni, minthogy forradalmi romboló erővel szedje áldozatait. Nem azért mondtam ezt el, mintha közoktatásügyi kormányunknak mondanék újat. A közoktatásügyi kormány — mint számos tette bizonyítja — kétségtelenül igen jól ismeri feladatát és örömmel lép a cselekvő kezdeményezés terére. De szüksége van a közoktatásügyi kormányra is arra, hogy a magyar közvélemény reformtörekvéseiben támogassa és a haladás útjáról a komoly munkákat bénító akadályokat elhárítsa.

A korszerű részleges reformok böles egymásutánja és szerves kapcsolat az az iránytű, melyet követnünk kell. A nemzet demokrácia haladásának ez a biztos jótékony, kiengesztelő jegye. Ennek a haladásnak a jegyében nyitom meg mai közgyűlésünket azzal a hő óhajjal, hogy ebben a nemzet életét jelentő munkában az egész nemzet minden osztálya összefogva vegyen részt.

Szünjön meg ebben a munkában a széthúzás és kapcsoljon össze mindnyájunkat a magyar műveltség nagy célja — nemzetünk életének biztosítása.

Vlassics Gyula.

Evangéliom-olvasáskor.

— Márk 6 : 1. —

„Sáskát és erdei mézet eszik vala...” De a ruhája sem volt különb : teveszőr és bőrszűj. Így öltözködik az első újszövetségi pap. Annás és Kajafás, a meil sötét bitorában, az aranyos efódban és a drágaköves chosonben pompáznak; míg Heródes és Pilátus tenaculumaiban selymes puha pamllagon dőzsöl az állati ember. János pedig sáskák után jár, faodukba tekintget : enni akar. Valami tiszteletreméltó magaslatból nézi ezt a világot, amely eszik, öltözködik, kacag és azután kimerül. Neki nem imponál a tóga praeteeta, sem a főpapi mitra. Kavicsokkal nem bibelődik, hiszen csak az imént futott át feje fölött a mágusok csillaga... A próféták csak

álmodoztak. Ezechiél csupa látomás, Ézsaiás csupa áradozás, Jeremiás világfájdalom. Ő nem lát, hanem érint, megfog és leborul. Lelkében felgyül az ó-szövetség 4000 éves vágya, hogy a Jordán partjainál egy szent találkozásban valóságáá szépüljön... csak a sarusziját!

Ez a szép ember, a klasszikus profil! A görög énekel, szaval, pedig az élet nemcsak csiripelés. A római okoskodik, rideg a vonása, mint a jog, melyben utólérhetetlen; pedig az emberek milliói kedélyből élnek s az élet kacagása elfagy az ész éjszaki sarkán. Ez az ember, a Krisztus embere, egészen új profil. Csupa dallam a lelke, ének a beszéde s mégis nem léhaság, de szent komolyság a vágya. Valami új titán, égetőrobb a bukott őseinél, mégis csupa alázat és porbakíváncolás... csak a saruja sziját! Ajkát szentül biggyeszti keleti pompán, latin kulturán s önmagába mélyed, hogy erőt szivjon a világ lekicsinyléséhez.

Nem tudom, igéz-e a csillag, ha halvány sugarai rávetődnek hívogatólag az emberi álmos arcra? De János olyan, mint az égi csillagok rajongója, szeme az égen, mohón, kitágultan, míg lába a földön virágot és rózsát tapos.

Az emberek felsírnak : de kár a virágért! — a Jánosok rá felelnek : megérik a csillagok!

Az a milió, amely körülvette, vagy bolondnak nézte, vagy problémát csinált belőle, vagy utána mentek, mint ahogyan a szédítő nagyságok után megyünk, félontudattal megigézve. Hiszen a gondolat, amit világgá röpitett hadüzenet volt a régi századoknak : a lélek több, mint az egész világ! Caesar lakomái, Pilátus cénái, Heródes kincsei, Palesztina tisztségei... óh! viperák fajzati!...

Hogy sülyed el az ő krisztustváro szemei előtt a világ a maga hazug értékeivel. Pedig ennek az embernek ősei lejtettek egykor az arany-borjú előtt. De őt a Krisztusvárás szent telhetetlenséggel tölti be : excelsior! Az anyag buta, a pénz kopik, a márvány hideg, a lakoma parázna, a tisztség hiúság. Ah! nem ez az élet, ez durva volna annak; finomabb a talaja, hízelgőbb a szellője és tisztább a levegője : a psziché, „a lélek és élet”. (János 6 : 63.) Ezért a légkörért szabad taposni, tépni, lemondani. Azt mondom : inkább legyen csillagos az égbolt felettem, elengedem a földnek virágait. Nem gyűlölöm a földet, sőt szeretem a testiség vágyakozásával, de az énem ő hatalmas viszonya az ég felé hív. Minden életfilozófia itt bicsaklik meg : az ég és föld között. Mi nem átkozzuk a földet; ezt a föld meg nem érdemli, az ég pedig nem kívánja. Szeretjük a rögöt, de nem szeretünk bele. Ennek a perverz szerelemnek is vannak határai. Ezek „az emberek leányai”, akiknek rög a vágyuk, reményük és özönvíz a haláluk. A keresztyén életfilozófia nem szédül el. Sátrait a földön építi fel, fészkeit az ég alatt helyezi el; szentül nomád életet él; felszedi egykor a maga sátrát s bevonul az örökkévalóságba. Édes az öröm itt is, gyönyörű az eszme is, van mosoly is és harmonia bőven; de ezek csak folytonos „beharangozások” a nagy örök istentiszteletre.

Nekem nem tetszenek a szentek. Az egyetlen Salezi Ferencet kivéve, aki levelez kedvesen csevegő nőekkel s a szelid társadalmi örömeiket halkán élvezi.

De sohasem tudnám elhinni, hogy abban van a több természetfeletti, akiben alig van természet. Ez a két világ nem a fény és sötétség, hanem a *Hektor és Pollux*. Krisztus nem igen állotta környezetében a nyomorultakat: meggyógyította őket. Most sem állja azokat a betegeket, akik elnyomoritják magukban a természet szép, ösztönös emberét. Nem ölni a természetet, de szépíteni; nem kivetni, de nemesíteni a vad, őserős hajtásokat: ez a keresztyénség individuális kulturája. Inkább szépen enni, mint böjtölni... ez a Pál gondolata: *melius est nubere, quam uri*. Csak ki a szép, erős természettel s azután megszépíteni magas szempontokkal. A köpést felnyaló szent, az anyai arcra sem tekintő Alajos nem a heros, hanem a fanatikus. A hamis ascetizmus áldozatai, akik a vergődő természet nyögéseit összevéstették a zsoltárokkal s az érzéki én lelketlen feláldozását az istentisztelettel. Csak hadd táguljon a szem, dobogjon a szív, figyelmezzon a fül, feszüljenek az idegek... milyen szép az erős, öntudatos természet, — ember, amikor felemelt fővel, harmonizált lélekkel megy Mátéval — Krisztus után.

Makó.

Déreczy Imre.

A máramaros-ugocsai ref. egyházmegye közgyűlése.

A máramaros-ugocsai református egyházmegye f. évi október 9-én Halmiban tartotta őszi rendes közgyűlését nt. Biki Ferenc esperes és nagymélt. György Endre egyházmegyei főgondnok kettős elnöklése alatt.

Gyűlés előtt a templomban reggeli istentisztelet volt, mely alkalommal Benkő Viktor tekeházai lelkész emelte igazán szép imádsággal a lelkeket Istenhez.

Ezután a községháza tanácstermébe vonultunk, ahol esperes úr buzgó imádsága után kezdetét vette a közgyűlés, amelyet elnöklő főgondnokunk beszéd kíséretében nyitott meg. Elsőben is megemlékezett a szatmári református egyházmegye nagyérdemű esperesének, az akkor épen ravatalon fekvő Biki Károlynak elhunytáról, aki egyházi életünk egyik kimagasló alakja volt. Egyházmegyénk ügyei iránt is mindig meleg érdeklődést tanúsított, gyűléseinken többször résztvett; örömeinkben, fájdalmainkban egyaránt osztozott. Áldás emlékére.

Majd áttért egyházmegyénk állapotának jellemzésére, örömmel említvén fel, hogy a lelkészi fizetés korpótlék útján való rendezése küszöbön van, míg felekezeti tanítóink fizetésemelése drágasági pótlék útján rendeztetik. Ez, ha nem is elégséges még most sem a mai drága viszonyok között a hivatallal járó tisztességes megélhetéshez, de mégis közelebb visz az 1848. XX. t.-c. megvalósulásához.

Bejelenti az elnökség lemondását, mivel a 10 éves ciklus véget ért. Itt egy rövid visszapillantást vetett az utolsó 20—25 év történetére, egyházaink külső és belső állapotára. Örömmel jelenti, hogy a legnagyobb szegénységgel küzdő s már az anyagi csőd előtt álló egyházaink a vagyonosodás útjára léptek. Egy óriási összegre rug ma már az egyházaink vagyona, úgyhogy minden túlzás és szépítgetés nélkül mondhatjuk, hogy az utolsó 20—25 év alatt egyházaink anyagilag megerősödtek.

Nincs haladás azonban a belső, az erkölcsi téren. Reverzális kötések, áttérítések, a lélekhajszat eme szomorú tünetei napirenden vannak. Bensőség nincs a hívek és belhivatalnokok között s a hívek részéről is régen sokkalta nagyobb volt az egyházhoz való ragaszkodás, mint ma... Egyik téren haladás, a másik téren mintha visszaesés volna... stb.

Tárgysorozatunk 55 pontból állott.

A tagok számbavétele, a tárgysorozat bemutatása után, az esperes időszaki jelentése következett, amely helyeslőleg vétetett tudomásul. Ezután Bernát Erzsébet péterfalvai, Fóri József forgolányi és Kántor Lajos tamásváraljai tanítók, illetve tanítónők tették le hivatalos esküjüket. Az egyházmegyei zsinat-alköszítő-bizottság tagjaiul megválasztottak: Bihar Lajos, Tóth Ferenc, dr. Kun Béla, dr. Pap Tibor, és Gergely György. Majd az egyes közérdekű enyházkerületi határozatok, missziói és más bizottsági jelentések vétettek tudomásul. Nagyobb vitára csupán a máramarosszigeti főgymn. vallás tanári állásának betöltéséről szóló igazgatótanácsai jelentés adott okot, amelyre nézve egyházmegyei közgyűlésünk úgy határozott, hogy bár nem helyesli a máramarosszigeti főgymn. igazgatótanácsának eljárását a vallás tanári állás betöltésénél, mégis — mérlegelve a körülményeket — a jelentést tudomásul veszi.

Majd tervek és költségvetések, lelkészi és tanítói díjlevelek megerősítése, adás-vételi szerződések jóvá hagyása, kölcsönfelvételek engedélyezése, segélykérvények elbírálása következett s végül a tisztikar lemondása és a szavazás elrendelése. Szavazatok beadásának határidejéül f. év november 30. tűzetett ki.

Tivadari.

Kálmán Dezső ref. lelkész búcsúja.

Harminckét évi buzgó szolgálat után Kálmán Dezső volt *újfahéti* lelkész f. évi október 6-án tartotta kibúcsúzó beszédét a hívek által zsúfolásig megtöltött templomban. Nemcsak a gyülekezet tagjainak szeméből omlottak a könnyek, hogy 32 évig híven szolgált lelképásztortól megválni kénytele-

nek, de maga az ősz lelkész sem tudta visszafojtani a könnyeket. Sírtak és velök együtt sirt távozó lelkipásztoruk. Nem csoda, hiszen 32 év óta hirdette az egyházban Istennek ígését s munkálkodott egyházának javán. De nemcsak a templomban nyilvánult a gyülekezetétől elválni készülő lelkész iránti szeretet, hanem a templomon kívül és a lelkészlakon is százával keresték fel férfiak, asszonyok, sőt gyermekek is, hogy szeretett lelkészökkel még egyszer búcsújobbot szorítsanak és új állásába Nyirpazonyba Istennek áldásával bocsássák el. Mélyen megindító látvány volt ez, melynek emlékezete sokáig maradó lesz a gyülekezet életében, tanúskodván ama tisztelet s szeretet felől, mely őt s családját övezé.

Uj egyházába *Nyirpazonyba*, hova egyhangulag hivatott meg, f. évi okt. 13-án köszöntött be, mikor is a beiktatás hivatalos aktusát nagytt. Molnár Ferenc orosi református lelkész végezte. Jelen volt a magasztos ünnepélyen a nyirturai református lelkész is családjával s többen tisztelői és barátai közül. Uj gyülekezete is szeretettel fogadta új lelkipásztorát, kinek újfelhértői működéséről az itt következő jegyzőkönyvi kivonat világosan tanúskodik s mintegy záloga annak, hogy új egyházában is ugyanazon tevékenységet fogja kifejteni.

„Kivonat

az újfelhértői református egyháztanács 1912 június 23-án tartott gyűlése jegyzőkönyvéből.

52. Vonatkozással a 49—912. sz. presbiteri határozatban foglaltakra, lelkész előadja a következő, írásba is beadott előterjesztést: „Tisztelt presbiterium! Ugy gondoltam, hogy miután az 1904. évi zsinat megalkotta az orsz. református lelkészi nyugdíjintézetet, itt tölthetem el azon időt, míg lelkészi szolgálatom Isten különös kegyelméből addig terjed, hogy annak áldásos jótéteményeit az újfelhértői református egyház fennállása óta összes lelkész-elődeim egyike által is meg sem közelítettett, azok mindegyikét jóval felülmúlt, eddig is 32 évre terjedő itteni munkásságom után egyenesen belelépve igazi nyugdíjjogosultsággal élvezhetem.

Azonban a dolgok, a körülmények alakulása folytán talán másként intézkedik az isteni gondviselés felőlem, hogy a még hátra levő lelkészi szolgálatomat, Isten által megtartott erőmet, munkásságomat másutt érvényesítsem, midőn erre kedvező alkalmam nyílt, kötelességemnek ismerem meghajlani református egyházunk zsinat-presbiteri rendszer alapján irányomban nyilvánult s megnyert bizalom előtt. Amint legközelebbi gyűlésünkön jeleztem, most ünnepélyesen és visszavonhatatlanul kinyilatkoztatom, hogy az újfelhértői református egyház lelkészi állásáról lemondok és hálás köszönetet mondva mélt. dr. Mezőssy Béla úrnak, úgyszintén az ő nagybecsű ajánlatát megértő s engem f. évi május 19-én meghívás folytán egyhangulag

lelkészül megválasztott nyirpazonyi református gyülekezetnek lekötendő bizalmaért, ezen lelkészi állást Isten különös kegyelméből további működésem teréül elfogadom.

Nem tehetem azonban ezt anélkül, hogy vissza ne tekintsek az itt létem alatt elfolyt időkre, melőlőve sok mindent, meg ne említsek néhány főbb adatot egyházunk, iskolánkra vonatkozólag. Jól-eső örömmel tölt el, hogy míg idejövetelemkor két iskolánkba, egyikbe 60—65 fiú, másikba 20—22 leány 5—10 éneket tudtak, addig ma 300 iskolás fiú és leány hat iskolában egyéb hasznos ismeretek elsajátítása mellett a zsoltárunkban levő összes éneket tanulják s azokat hétköznapi sorrendben beosztva naponként gyakorolják a reggeli istenistiszteleten és vasárnap délután is oly buzgósággal, hogy épen a vasárnapi délutáni istenistiszteleten is szép számban megjelenő ifjaink templomozása azon kérdést adta egy itt időzőtt lelkésztársam ajakára: hát öregek, idősek nincsenek az ekléziában?

Mindezekre törekedtem a minden évben szaporuló s általam tanított, buzgóságra vezérelt konfirmandusok nemcsak vallásos, de az életnek is megfelelő böles keresztyéni művelése s tanítása folytán. Segítségemre volt a presbiterium s a gyülekezet buzgósága, midőn csakhamar idejövetelem után önkéntes adakozásból a templomba orgonát készítettett. Vajha meghallgatták volna az 1893-ki templomújításkor gyülekezetünk nagyságához, szaporodásához oly annyira szükségelt, templomunk szőszékkel szembeni aránylagos megnagyobbítását, mely az akkori számítás szerint mindössze 2400 koronába került volna.

Jóleső örömöm volt, hogy a fentiekkel kapcsolatosan ugyancsak a múltban egyik tanítónk csekély fizetését presbiteriumunkkal, egyházi közgyűlésünk jóakarásával emeltethettem, egyik szobáját kipadlóztattuk s egy új szobával bővítettük.

A hajdani tandíj lassú befolyása folytán sokszor kényszerhelyzetbe jutott tanítók sorsán könnyítettem úgyis, csak hogy ők fizetésüket megkaphassák, velem szemben az egyház nem egyszer 800, vagy ezer korona hátrány tartozásban volt.

De nem kívánom tovább igénybe venni a mélyen tisztelt presbiterium figyelmét, idejét. Csak annyit mondok még, hogy teljes örömömmel szolgál, ha tehettem valamit egyházunk vallásos buzgósága, előmenetele érdekében úgy, hogy érdemes utódom tovább építhesse anyaszentegyházunk jövőjét, virágzását, boldogságát.

Legyen áldott hamvaiban is emléke azoknak, kik velem együtt igaz ker. buzgósággal munkáltak egyházunk, iskolánk szent ügyét. Legyen üdvözölve az Úr szolgálatában anyaszentegyházunk iskolánk építésében, fejlesztésében máig velem működő, igen tisztelt presbiterium s magamat itt létemig is nagybecsű jóindulatukba s mindvégig jó emlékezetökbe ajánlom.

Dr. Mezőssy Béla presbiter indítványozza, hogy lelkész beszédét a jegyzőkönyvbe vezettesse be s érdemeit a távozó lelkésznek jegyzőkönyvében örökítse meg presbiterium.

Lelkész lemondása az ezzel s kapcsolatos indítvány elfogadtatott.

Kiírta Ujfehértón, 1912 szept. 17.

Szabó Gyula,
egyh. jegyző.

Isten áldása kísérje működésének új mezején.

P. Gy.

A főiskolai akadémiai ifjuság s a dorogi új püspökség.

Főiskolánk akadémiai ifjúsága szükségét érezte annak, hogy az ő, minden elfogultságtól mentes, egyszerű, közvetlen s önérdektől független lelkének megnyilatkozására alkalmat keressen a hajdudorogi új püspökség helyének kérdése tárgyában. E végből előzetes értekezés után memorandumot készített, melyet október hó 23-án 110 akadémiai hallgató kíséretében, az ifjuság zászlója alatt történt felvonulás mellett, a főiskolai szenior nyújtott át Debrecen szab. kir. város nagyérdemű polgármesterének. A memorandum szövege a következő:

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Az egész nemzet gondos figyelme kíséri az új magyar gör. kath. püspökség felállítása körüli nagyarányú mozgalmat. Ez az általános érdeklődés bizonyítja, hogy ezt a törekvést nem pusztá felekezeti érdek, vagy valamely frakció izgatása váltotta ki, hanem a legfontosabb nemzeti szempontok parancsoló ereje.

Régóta fájdalommal nézte már a magyarság gör. kath. véreinek küzdelmeit a magyar liturgiáért s most, midőn gör. kath. véreink reménysége az új magyar gör. kath. püspökség felállításával még inkább erősödött, a magyar nemzet teljes szeretetével fordul feléjük.

Eminens nemzeti érdekek kívánják tehát a magyar gör. kath. püspökség felállítását.

Az volt a hivatalos közegek intenciója is, hogy a gör. kath. magyarságnak adjanak székhelyet. Ez a székhely pedig csak ott állítható fel, ahol a múlt történelmi jogot, a hívek számaránya erőt s az anyagi jólét fényt ad a püspökségnek.

Az elmúlt hónapok idevágó mozgalmi ismeretek mindnyájunk előtt. Két város versenyzett eddig a püspökségért: Hajdudorog és Nyíregyháza. Az utóbbi napokban felső biztatásra sorompóba lépett Debrecen is. A város vezető közegeinek ezen lépését azzal próbálják indokolni, miszerint Debrecen mindig elismerte Hajdudorog történelmi jogosultságát az új gör. kath. püspökséghez, de mivel Hajdudorogot a püspöki székhely kérdésében — az ellene megindult akció hatása következtében — a miniszter elejtette, Debrecen jogosultnak tartja magát arra, hogy a maga részére szerezze meg a püspökséget. Hogy azonban ez az újabb akció nem találkozott általános rokonszenvvel, bizonyítja az ellene irányuló közhangulat s hogy a vezetőség sem szívesen fogadja ezt, legyen elég a „Város” című hivatalos lap október 13-iki számából idéznünk a következőket:

„Mi a magunk részéről a történelmi tradíciókat is mérlegelve, Dorogot látjuk illetékesnek a püspöki székhelyre és talán kár is volna ez irányban hosszú időkre nyúló újabb tárgyalásokat kezdeni, ami a püspökség felállítását esetleg elodázná beláthatatlan időre”.

Általános tehát az a felfogás, hogy Hajdudorog minden tekintetben jogosultabb a magyar gör. kath. püspöki székhelyre, mint Debrecen. Bizonyos az is, hogy Nyíregyháza Hajdudorog mellett szóba sem jöhet, mivel erre sem történelmi joga nincs, a lélekszám aránya sem közelíti meg a hajdudorogi gör. kath. egyház lélekszámát, sem azokkal az anyagi föltételekkel nem bír, amelyeket Hajdudorognál jelentős mértékben megtalálunk.

Hajdudorog jogosultságát igazolja először is történelmi múltja és magyarsága.

Egyháza ősrégi, nehéz küzdelmekben edzett, fényes múltú egyház, míg Debrecenben csak a közel-múlt időkben alakulhatott meg a gör. kath. egyház s templomát is csak néhány éve építette a város óriási anyagi segítségével.

A gör. kath. egyház s közelebről a liturgia magyarosítása érdekében, mely valósággal létföltétele a gör. kath. magyar egyháznak, többször exponálta magát. Legközelebb pedig akkor, amidőn az ezredéves ünnepély alkalmával teljesen magyar szertartású istentiszteletet tartott, míg a debreceni gör. kath. egyház, jöhetet a város jelentős templomépítési segélyét azon kikötéssel kapta, ha a templomavató istentiszteletet minden részletében magyar nyelven tartja, — nem váltotta be ígértét s már ekkor visszaélt a város áldozatkészségével s jóindulatával.

Hajdudorog népe izig-vérig magyar, Bocskay hajduinak ivadékai. Éppen ez a sokszor megbizonyosodott magyarságuk az, ami szálka oláh hittestvéreink szemében. Mert hiszen bizonyos, hogy a Hajdudorog elleni akció Erdély oláhságától, illetve a nagyváradi gör. kath. román püspökségtől indult ki. Ha nem hivatalos forrásból indult is ki, mindenesetre nagy a valószínűsége annak a hírnek, hogy Radu Demeter nagyváradi gör. kath. püspök az eucharisztikus kongresszus alkalmával Van Rossum hiborossal, a pápa képviselőjével beszélt, kinek előadta, hogy a dorogi gör. kath. magyar püspökség fölállítása milyen káros hatású volna a magyarországi és erdélyi románokra nézve, — valószínűnek kell ezt tartanunk, különben nem merésznének szembe szállni a pápai bulla határozott rendelkezésével, mely „hajdudorogi görög kath. magyar püspökségről” beszél.

Azoknak, akik a nemzeti szempontokra tekintettel, Debrecen elébe helyezik Hajdudorognak, nincs igazuk. Azt mondják, hogy Debrecen iskoláival, egyetemével szolgálná a magyarosítás ügyét, hogy a görög hath. román egyház gyermekei tömegesen tódulnának Debrecen iskoláiba s itt szívben-lélekben magyarrá válnának.

Ne ringassuk magunkat ebben a jóhiszemű, de rövidlátó gondolkodásban!

Ne feledjük el, hogy a román agitátorok nagy részét magyar egyetemek nevelték.

Bizonyára élénk emlékezetünkben van még

mindnyájunknak a nagyvárad papnevelő-intézet 16 román diákjának tüntető, sőt forradalmi viselkedése ezen magyar iskolával szemben. Ismeretesek előttünk azok a botrányos izgatások, melyek ezen sajnálatos eset nyomán megindultak. A románoknak nagy gondjuk volt arra, hogy ügyvélt nemzeti sérelmüket világgá kürtöljék.

Okuljunk már egyszer a tapasztalatból!

A debreceni „Alma Mater”-nek is vannak szomorú emlékei e tekintetben. Itt is voltak már diákok az elmúlt időkben, de egyből sem tudott minden jóakarata mellett sem hazafit nevelni.

Téves gondolkozás az, mintha a román ajku görög kath. ifjak a püspökség felállításával egyszerre ellepnék Debrecen magyar protestáns iskoláit. Akkor is csak kevesen keresnek föl Debrecen, ha a város görög kath. hitfelekezeti, román nyelvű iskolákat állítana nekik. Ez pedig lehetetlenség.

De nem is annyira a görög kath. hívek, mint inkább az egyház magyarosításáról lehet itt szó. Ez pedig — ismételjük — Debrecenben, hol a görög kath. egyház, mint fennebb is említettük, már a templom építéséhez nyert nagy anyagi segély adományozása idejében is kijátszotta a várost. A liturgia magyarosítása nem is történhetne itt meg, hol folytonosan érezniök kellene a görög katolikusoknak római kath. hittestvéreik presszióját. Ez csak ott történhetik meg, hol az egyház szívben-lélekben magyar és így az új görög kath. püspökség székhelye — hangsúlyozzuk, — nem lehet más, mint *Hajdudorog*.

Hajdudorog történelmi jogosultsága és magyar volta tehát minden kétségen felül áll.

De a hívek hasonlíthatatlanul nagyobb számaránya is Hajdudorog mellett bizonyít. Csak vegyük tekintetbe, hogy Debrecenben alig 800—900 görög kath. lélek van, míg a hajdudorogi görög kath. egyház 10,000 lelket számlál. Már pedig tagadhatatlan, hogy minden egyház erejét híveinek nagy száma teszi. Az is bizonyos, hogy a vezető szerepet, — mint eddig is vitte, — továbbra is Hajdudorog vinné 10,000 lelket számláló egyházával és a debreceni csak afféle *címzetes püspök* lenne: pásztor nyáj nélkül, vezér sereg nélkül, *főpap hívek nélkül*. Különbben is a *címzetes püspökség megszüntetése a liberális kötelek feladata*. Hiszen már a *bécsi és linci békék is kikötötték, hogy a címzetes püspökségek eltörölendők*. Nincs is annak semmi értelme, hogy 800 lélekből álló egyházacská képezze centrumát egy oly hatalmas szervezetnek, aminő a magyar görög kath. egyház. — Ennek csak az lenne előrelátó következménye, hogy a lakosság 1 százalékát kitevő görög kath. egyház oly arányú érvényesülést követelne, ami a debreceni görög kath. egyház lélekszámának csekély voltához képest őt meg nem illetné s ezáltal csak a felekezeti béke megzavarására szerezne alkalmat és módot.

Jóllehet, a püspökségek szaporítása liberális szempontból fölösleges, sőt káros, de *az új magyar görög kath. püspökség a magyarság szempontjából már szükséges*, oda tegyék hát, ahol hívei vannak, ahol egyfelől a hívek nagy száma erős fundamentuma a püspökségnek, másfelől pedig hatalmas munkamező nyílik a püspök előtt. Ez a föltétel sincs meg Debrecenben.

Melyik tehet hát többet a magyarság szempont-

jából: Debrecen vagy Hajdudorog?! A debreceni 800 lélekből álló görög kath. egyház inkább magyarosítja a magyarországi görög kath. egyházat, mint a hajdudorogi 10,000 lélekből álló, erős görög kath. egyház?!

Hogy mindezt jól látja és belátja a görög kath. magyar egyház, bizonyítja az, hogy *a görög kath. magyarok egyeteme Hajdudorog mellett áll*.

Kétségtelen tehát, hogy a lélekszám aránya is Hajdudorogot ajánlja püspöki székhelyül.

Hasonlóképen előnyben van anyagi tekintetben is. Nem a város gazdasági képességét kell tekintetbe venni az új székhely megállapításánál, hanem az egész püspöki megye magvaul szolgáló egyház anyagi erejét. A hajdudorogi egyház, amellet, hogy a legnépesebb, egyszersmind a leggazdagabb is mindazon görög kath. egyházak között, melyek az új püspöki megyébe bekebelezettek, míg a debreceni görög kath. egyház folyton anyagi bajokkal küzd és ha a város annak idején nagy anyagi áldozatával segítségére nem megy, máig sem építhette volna fel templomát.

Tudvalevő dolog, hogy Hajdudorog mily óriási áldozatokat hozott az új püspöki székhely elnyerése érdekében. Kötelezte magát mindannak megadására, amit csak az új püspöki székhely ereje és fénye igényel. Püspöki rezidenciát, alsóbbfoku és középiskolákat épít, városi csatornázást, utcarendezést ígér. Ime, ez a kicsiny mezőváros minden ereje megfeszítésével igyekszik fejlődni. Előnyös-e hát a megyei politika szempontjából, hogy ezt a fejlődni akaró, kulturális haladása érdekében minden áldozatra kész várost visszaszorítsa a megyei székhely?!

Rosszakaratu koholmány az, mintha Hajdudorog nem bírná meghozni az anyagi áldozatot, mintha nem bírná beváltani azon ígéreket, melyeket a püspöki székhely elnyerése érdekében tett. Biztos forrásból tudjuk, hogy a hajdudorogi görög kath. egyház hívei között nagy számmal vannak olyan birtokkal rendelkezők, akik ketten-hárman összeállva, a rozsnyói róm. kath. püspökséget püspöki rezidenciájával, kano-nokjaival együtt ma kifizethetnék.

Összegezve az eddig elmondottakat, mind a történelmi jog, mind a túlnyomó lélekszám, mind az anyagi képesség Hajdudorogot ajánlja s követeli az új magyar görög kath. püspökség székhelyéül!

Debrecennek és Hajdumegyének vezetősége jól ismervén Hajdudorog kiváló missziói hivatását a magyarság szempontjából, bölcs megfontolással ezt a várost jelölte ki az új magyar görög kath. püspökség székhelyéül.

Am maradjon meg Debrecen város előbbi határozata mellett szilárdul!

Ne éljen Debrecen az erősebb jogával!

Elviselné-e Debrecen azt az ódiomot, mely az egész görög kath. magyarság részéről érhetné? Tudvalevő dolog, hogy a görög kath. magyarság egyhangulag a hajdudorogi székhely mellett foglalt állást.

Ne öljön el Debrecen egy fejlődni kívánó hajdudorogot!

Emelje fel szavát újra Hajdudorog mellett!

Ezt mondja a kultuszminiszter 4213. elnöki szám alatt kelt leiratában:

„Értesitem a Bizottságot, hogy az új görög kath.

püspökség székhelye gyanánt Hajdudorog, Ő Felsége legfelsőbb elhatározásával és a pápai bullával már meg lévén határozva, a fenti igény és ajánlat az esetleg megújítandó tárgyalások alapjául csak oly feltétel alatt volna figyelembe vehető, ha Debrecen sz. kir. város részéről az ezen célra ígért anyagi áldozat közelebbi konkrét alakban terjesztetik elének.

Ez a leirat valóban csodája a miniszteri leiratoknak. Hát Őfelsége felelős minisztere szembehelyezkedik a magyar király szentesített akaratával?! Aki itt a klerikalizmus lólabáit nem látja, annak hiába beszélünk.

Lássa be Debrecen sz. kir. város tekintetes Törvényhatósági Bizottsága, hogy az új görög kath. püspökség Debrecenben nem lenne egyéb, mint a liberálizmus ellen minden aljas eszközzel küzdeni kész klerikalizmusnak előre tolt őrállomása, mely igen alkalmas volna arra, hogy *a felekezeti békét a legsúlyosabban megháborítsa.*

Legyen szabad emlékeztetnünk Debrecen sz. kir. város tekintetes Törvényhatósági Bizottságát arra a *szoros történelmi kapcsolatra*, mely Debrecen városa és a református egyház között a legújabb időkig fentállott *s ma is fennáll.* Legyen szabad emlékezetébe idéznünk, hogy *Debrecen a protestantizmus tulle nagyggyá, történelmi emlékei iránt való hálállanság volna most ennek a protestantizmusnak békéjét és jövődjét meg-gondolatlannul kockára tenni.* Eme nagyszerű történelmi emlékezet iránt való kegyeletre hivatkozással kérjük Debrecen sz. kir. város Törvényhatósági Bizottságát, *utasítsa vissza a görög kath. püspöki székhelyre nézve a kultuszminiszter részéről tett ajánlatot.*

Debrecenre — ismételjük, — semmi előny nem származnék abból, ha a görög kath. püspöki székhelyet magának tartaná meg. — Kulturális érdekeit biztosítja az egyetem. Gazdaságilag is jelentéktelen előnyt nyerne Debrecen. Őriási anyagi áldozatait, melyeket a görög kath. püspökség érdekében hoznia kellene, nem pótolná 50 év anyagi haszna, mely a püspökségből esetleg reá háramlanék.

Debrecen érdeke tehát egyáltalában nem kívánja a görög kath. püspöki székhely Debrecenben való jólállitását. Míg más oldalról kiszámíthatatlan bajok háborítanak meg nyugalmas, kulturális haladását.

Mi, a debreceni kollégiumi akadémiai ifjúság, kérjük Debrecen sz. kir. város Törvényhatósági Bizottságát, tisztelje a történelem szellemét s ne feledje, hogy felelősséggel tartozik.

Legyen hát Debrecen sz. kir. város törvényhatósága lojálisabb a magyar király szentesített akaratával szemben, mint Ő felsége minisztere s *jelentse ki, hogy ragaszkodik a királyi „placettel” szentesített törvényhez s a miniszter ajánlatát „ad acla” teszi.*

Ha ezt teszi Debrecen sz. kir. város törvényhatósága, *akkor eszelepszik magához és múltjához méltóan s ismert liberálizmusához híven.*

Debrecen érdeke nem az, hogy Debrecen, de sokkal inkább az, hogy Hajdudorog legyen a görög kath. magyar püspökség székhelye.

Mi, a debreceni református kollégium akadémiai ifjúsága kérjük Debrecen sz. kir. város Törvényhatósági bizottságát, hogy ne tárgyalja a miniszteri ajánlatot s a *kért anyagi áldozat megtagadásával követelje Hajdudorog számára a püspöki székhelyet.*

Történelmi tradíciói és magyarsága, népes és gazdag egyháza s a görög kath. magyarság egyező akarata mind Hajdudorog számára követeli a magyar görög kath. püspöki székhelyet.

Ismételten kérjük tehát Debrecen sz. kir. város Törvényhatósági Bizottságát, hogy méltóan s ahoz a történelmi tudathoz híven, miszerint a város és a református egyház mindig testvérileg segítette egymást, utasítsa vissza a klerikalizmus alattomos támadását rejtegető miniszteri leiratot s a liberálizmusnak fegyverével szálljon sikra Hajdudorog érdekében.

Legyen Hajdudorogé a püspöki székhely!

Kelt Debrecen, 1912 október 22-én.

Hazafias üdvözlettel:

**A debreceni kollégium
akadémiai ifjúsága.**

A törökszentmiklósi reform. ifjúsági egyesület alapszabály-tervezete.

(Folytatás.)

29. §.

A választmány fegyelmi ügyeknél zártülésben határoz. Egyéb ügyek tárgyalásánál az egyesület többi tagjai is jelen lehetnek; a tanácskozásban és szavazásban azonban részt nem vehetnek.

30. §.

A fegyelmi bíráskodásban nem vehet részt az olyan választmányi tag, ki a vádlottal rokonságban van, vagy aki ellen vádlott kifogást emel. A fegyelmi ítélet ellen kizárás esetében presbiteriumhoz felebezésre van jog.

31. §.

A választmányi gyűlés jegyzőkönyvét az elnök és jegyző írja alá és az elnök által kijelölt két választmányi tag hitelesíti.

XI. Az elnök.

32. §.

Az egyesület elnöke az egyházközségnél hivataloskodásban kevesebb időt töltött lelkész, kit akadályoztatása esetén a másik lelkész helyettesít.

33. §.

Az egyesületet hatóságokkal szemben képviseli.

34. §.

A köz- és választmányi gyűléseket az alapszabály 15. és 22—23. §§-ai értelmében összehívja;

azokon elnököl. Az egyesület működési körébe tartozó ügyeket annak megfelelő közegeihez, ú. m. közgyűléshez, választmányhoz, tisztikarhoz, a szellemi vezetőséghez utasítja, illetőleg átteszi. Intézkedik az alapszabályok értelmében; a határozatok végrehajtására felügyel és az egyházhatóságok rendeleteit, az egyesületre vonatkozó határozatait végrehajtja.

Gondoskodik, felügyel és őrökdi, hogy az összejöveteli órák idejében és pontosan megtartassanak s hogy a gyülekező ifjakra felügyelés s az ifjak összejöveteli magaviseletének ellenőrzése végett kirendelt presbiterek az összejöveteli és énekkari órák előtt az egyesület otthonában megjelenjenek.

XII. A pénztáros.

35. §.

A pénztárost a közgyűlés három évi megbízással választja. Pénztáros csak felnőtt koru, vagyoni biztosítékkal rendelkező férfi lehet. Tagja hivatalból a köz- és választmányi gyűlésnek.

36. §.

A pártoló tagoktól az évdíjakat, az alapítóktól és az adományozóktól az adományokat nyugta, illetőleg ellennyugta mellett beszedi; bevételi és kiadási naplót vezet; az egyesület és más egyéb vagyonát leltárilag nyilvántartja; azokat vagyoni felelősség mellett gondozza; a költségvetésben megállapított, valamint a választmány és közgyűlés által meghatározott kiadásokat elnök utalványozására kifizeti. A következő év költségvetését a novemberi választmányi gyűlésre elkészíti, bemutatja; polgári év végével számadását a választmányhoz betérjeszti.

XIII. A jegyző.

37. §.

A jegyzőt, ki a titkári teendőket is végzi, a közgyűlés, lehetőleg a rendes tagok közül, három évi megbízással választja; azonban nem tag is megválasztható. Ha tanító választatik meg: az 53. §-ban biztosított díjazásban, — mint tanító — részesül.

38. §.

Tagja hivatalból a köz- és választmányi gyűlésnek, azokon a jegyzőkönyveket vezeti s általában az írásbeli teendőket végzi. Az egyesületi tagok törzskönyvébe a pártoló- és alapító- s tiszteletbeli tagok nevét külön-külön nyitott lapra bejegyzi; a választmány által felvett rendes tagokkal azok nevét beírja. A törzskönyvet gondozza s benne a tagokat nyilvántartja. A tagsági könyveket a rendes tagok nevére kiállítja, azokban az összejöveteli órák után

a megjelenést az egyesület bélyegzőjével, az év, hó s nap jelzésével esetenként igazolja. A másolásokat ellenőrzi. Az igazolt másolásokat a tag könyvébe bejegyzi. Az igazolatlan másolásokról minden hét végén kimutatást készít és azt elnöknek további eljárás végett esetenként beadja.

39. §.

Rendezi az elnök utasítása szerint az összejöveteleket; gondoskodik előadóról s arról, hogy az egyesület működési céljának minél jobban megfelelhessen. A felolvasásra, szavalásra jelentkezett tagokat jelentkezési idő- és sorrendben feljegyzi, nyilvántartja. A tagok által előadásra kiválasztott olvasmányt, költeményt, — mely csakis vallásos, hazafias irányu, református és evangéliumi szellemű s ismeretterjesztő lehet, — előre átnézi, előadhatásukra nézve észrevételeit az elnökkel közli.

A gyülekező ifjakra felügyelő és az ifjak összejöveteli magaviselete ellenőrzése végett kiküldött presbitereket a presbiteri beosztás idő- és sorrendje szerint az előző napon írásban értesíti.

40. §.

A közgyűlés aljegyzőt is választ, aki a jegyzőt akadályoztatása esetén helyettesíti.

XIV. Könyvtáros.

41. §.

A könyvtárost a közgyűlés három évi megbízással választja mindig az erre legérdemesebb ifjak közül.

42. §.

Hivatalból tagja a köz- és választmányi gyűlésnek.

43. §.

A könyvtárt leltár mellett kezeli, gondozza; november hó elejétől február végéig csütörtök és szombat délután 4—5 óra között, a többi hónapokban vasárnap délután 6—7 óra között könyv-osztást tart; a kiosztott, valamint a beszédett könyvekről a tag nevének és a könyv címének s könyvtári számának feljegyzésével naplót vezet. A könyvosztás és beszédés idejét jelző tájékoztatási lapot az otthon helyiségében kifüggeszti. A könyvek jókarban tartására felügyel. Azokat a tagokat, kik a könyveket és lapokat megrongálták, bepiszkolták, kártérettetés végett a választmánynak bejelenti. Felügyel, hogy az olvasó helyiségből a lapokat senki el ne vigye, a tagok beszélgetéssel a csendet és rendet ne zavarják. A felhívásnak ellenszegülőket az elnöknek bejelenti. A kiolvasott lapokat összegyűjti s könyvtárba helyezi és év végén bekötteti s a leltárba bejegyzi.

44. §.

A közgyűlés segédkönyvtárost is választ, ki a könyvek kiosztásánál és beszédésénél a könyvtárosnak segédkezik s akadályoztatása esetén helyettesíti.

XV. Szellemi vezetés.

45. §.

Az egyesület szellemi vezetését az elnök intézi, kinek ebben a munkában segítségére van a másik lelkész, az énekvezér és a tantestület.

46. §.

Amennyiben a szellemi vezetés eredményesebbé tételére az egyesület kebelében ifjúsági énekkar alakul, ennek szervezését és tanítását az egyházközségi énekvezér köteles végezni.

47. §.

Az összejövetelek az egyesület otthonában évente november hó elsejétől kezdődőleg február hó végéig hetenként négyszer, ú. m. vasárnap, szerda, csütörtök és szombat napokon esteli 5—7 óra között, az ének-kari órák hetenként kétszer, kedden és pénteken esteli 6—7 óra között tartatnak. Az év másik időszakában az otthon helyiség csak vasárnap délutánonként 4—7 óra közt lesz nyitva, a könyvtárt igénybe venni és a lapokat olvasni kívánó tagok számára.

48. §.

Mindkét lelkész hetenként egy-egy biblia-órát tart. A másik két órán át egy-egy tanító tart valamelyes ismeretterjesztő felolvasást, beszélgetést, avagy a kéznél leendő vallásos újságok cikkei felett magyarázatot. Az ének-kari órákat gyülekezeti, református énekkönyvünk énekeinek összhangzatos tanítása által a kántor tölti be.

49. §.

Minden összejövetel énekléssel és imádkozással kezdődik és zárul. Az imádkozással egy-egy ifjút is megbízhat az összejövetel szellemi vezetője.

50. §.

Az összejövetelek és ének-kar hetenkénti tárgyszorozatát, az előadás menetét és órarendjét jelen alapszabály keretén belől, az egész téli időszakra, november hó elseje előtt a szellemi vezetőség állapítja meg és azt az otthon helyiségében kifüggeszteti.

XVI. Felügyelet, védelem, erkölcsi és anyagi támogatás.

51. §.

Az egyesület, mint jogi személy, a fokozatos egyházhatóságok felügyelete és védelme alatt áll s a helybeli egyházközség és a tiszántúli egyházkerület erkölcsi és anyagi támogatása mellett működik.

52. §.

Az egyházközség az egyesület számára otthon-helyiségeket ad, szerez, minden dologi kiadásait és az egyesületi szolga fizetését, a bevételi hiányt pótoló szükségletig fedezi.

53. §.

A főtiszteletű tiszántúli egyházkerület a szervezés és szellemi vezetés körül fáradozó énekvezér és tanítók évenkénti díjazásáról gondoskodik.

54. §.

Az ifjaknak az egyesület tagjaiul begyűjtését és megtartását a presbiterium egyénenként és egyetemlegesen, buzgólkodása és ténykedései sorozatába veszi. Kebeléből a gyülekező ifjakra felügyel és az ifjak összejöveteli magaviseletének ellenőrzése végett minden összejöveteli és ének-kari órára, előre megállapított idő- és sorrend s az egyesületi elnöknek megküldött kimutatás szerint, két-két presbitert küld ki. A kiküldött presbiterek meg nem jelenhetésüket az egyesület jegyzőjével kirendeltségük napja dél-előtti tíz órájáig helyettesítésök tekintetéből tartoznak írásban közölni, vagy pedig önmaguk kötelesek helyettesítésükről gondoskodni.

XVII. Szolga.

A szolgát az egyházközségi előjáróság állítja be az egyesület rendelkezésére. Fizetését az egyházközségi pénztár fedezi.

56. §.

A szolga az elnök, a szellemi vezetőség és a tisztikar rendelkezése alatt áll; teendőit az elnök állapítja meg.

XVIII. Feloszlás.

57. §.

Feloszlás esetén az egyesület vagyonára az egyházközség ügyel fel s gyümölcsözteti mindaddig, míg az egyházközség kebelében újabb református ifjúsági egyesület alakul s ha ez tíz évig nem történék meg:

az egyesület vagyona helybeli, református jellegű, jótékony intézet céljaira fordítandó.

58. §.

Az alapszabályok módosítása csak a felsőbb egyházhatóság jóváhagyása mellett lehetséges.

59. §.

Ha az egyesület az ezen alapszabályokban meghatározott célt és eljárást nem szolgálja, nem tartaná meg; amennyiben működésével az egyháziasság, vallásosság, a református és az evangéliumi szellem irányzatát, a magyar hazafiságot és nemzeti érdeket veszélyeztetné: az egyházhatóság az egyesület működését felfüggesztheti és a felfüggesztés után elrendelt szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg feloszlathatja, vagy pedig az alapszabály szoros megtartására, különbeni feloszlás terhe alatt kötelezheti.

Törökszentmiklós, 1911 szeptember hó.

Olajos Pál,
ref. lelkész.
alapszabálytervezet készítő.

IRODALOM.

Imre Lajos: A gyermek vallása.

(Kísérlet a katechetika módszertanának valláslélektani megalapozására. Theológiai magántanári dolgozatul. Hódmezővásárhely, 1912, 8° 110 l. Ára nincs megjelölve.)

Ifjú szerzőnek új nyomokon járó, figyelmet keltő munkája. A nálunk minden theológiai munkára ráillő „hézagpótló“ jelzőt a kezünk alatti dolgozatra nem, mint tucatjelzőt alkalmazhatjuk. Előadásának fegyelmzett medrében szaktudás, alapos filozófiai készültség, tárgyát illetőleg széles látkörű tudomány hőmpölyög.

A vallás filozófiáját és lélektanát — a Böhm Károly örökbecsű filozófiájában — a maga nemében először kifejlett axiológiai szempont szerint tárgyalja. Eszerint a vallás filozófiája nemcsak pszichológiailag kutatja föl és írja le a vallásos tudat jelenségeit, hanem axiológiai megismerés és előírja. A vallásfilozófia tehát értéktudomány, mely a jelenségeket leírja és értékek, vagyis azok értékességi sorát megállapítja.

Tárgyalja a katechetikát, a vallásos nevelés tudományát, mint a pedagógia egyik részét és ezzel a vallás helyét az emberi szellemben kijelölve, a nevelés egész rendszerébe beiktatja, vagyis az emberi szellem rendjében önálló, de az egységes fejlődésbe

beletagoló tényezővé teszi. És mivel a pedagógia értéktudomány: a katechetika is az lesz. Ezen az alapon reméli szerző, hogy a dogmatikus katekhesissel szemben, a modern vallásos nevelés: komoly, igazán nemes, mert igazán vallásos személyiségeket nevel.

Az alapvető részben kimutatja a vallás helyét az emberi szellemben, (A subjektív idealizmus theológiája) beszél a katechetika módszeréről, mely a gyermek lélektan-alapelemeit állapítja meg.

A második részben pszichológiai úton keresi a gyermek vallásának jelentkezéseit és a) az érzéki tendencia, b) az értelmi tendencia fokait át értékeli az ész-tendencia önértékű vallásossági fokát, hova már csak a megfontolt higgadt szemlélet vezethet. Tárgyalja az értelmi működés vallását metafizikai, szociális-jogi és szubjektív ideális fokon; az érzelmi működés vallását a félelem, a szeretet és az üdvösség fokán; végre a vallást, mint cselekvést, theurgikus fokon, a formalizmus fokán és a szabadság fokán. Fejtegetéseit ezzel fejezi be: „az ilyen vallásnak, melynek alapelvét a keresztyénség alapelve: „Isten szellem“ fejez ki, kultusza egy élet, mely a szellemiség szentségének megvalósításában folyik le s amely jelenlétével, személyiségéből kiáradó nemes-ségével ösztönöz követésre. Ez a vallásos fok, melynek utólréhetetlen példáját Jézusban látjuk ép e hatásánál fogva kötelez, tehát nevel“.

A harmadik részben a katechetikai részt adja. A nevelés nem egyszerű módszer, hanem axiológiai tudomány. Célja: az embert önértékű személyiség fokára emelni. Az önértékű személyiség: vallásos személyiség s így a vallás és nevelés viszonya ez: minden nevelés, mely a legmagasabb fokra akar vinni, egyúttal vallásos nevelés és minden vallás, mely az alsóbb fokon nem áll meg, hanem erre a legmagasabbra törekszik, egyúttal nevelés is. Peabody szerint: a nevelés — vallás; a vallás — nevelés s. „A keresztyén élet a bölcsővel kezdődik meg“ — mondja Bushnell. 1. A vallásos nevelés alapproblemája: ismerni a gyermek vallásos fejlődésének fokait; azt a tartalmat, mely minden egyes fokon megnyilvánul: azaz az érzéki tendencia fokán álló egyén vallását. Tehát a feladat kettős: első, amely leírja, milyen legyen ezen a fokon a gyermek vallása, második, amely előírja, hogyan kell magasabb fokra felemelni. A nevelés eredménye tehát nem „élő lexikon“, hanem nemes személyiség, kinek jelleme épúgy logikai, tehát igaz, mint ethikai, tehát jó és esztetikai, tehát szép, mert mind e három értékjelző az önértékű személyiséget jellemzi. „három különböző hangnemben“. 2. A vallásos nevelés módszere: a) keresni egy nemes, önértékű személyiség megvalósulási formáit, b) tekintetbe kell venni a három absztrakció fokot, c) fokként vezetni a

gyermeket a legmagasabb fok folytonos szemelött tartásával. — Eszerint a katekhetika methodikája három részre oszlik : A nevelés anyagának rendszere ; beosztása és földolgozása. — E három rész kifejtésével különböző felfogások (dr. Kiss Áron ; Pflideres ; Riebert, Niebergak, Rothstein ; Rötter) ismertetésével részletesen foglalkozik. Tárgyának igazságában látja a vallásos nevelés jövőjét, a vallás életét és a keresztyén vallás örökkévalóságát.

Ajánljuk e munkát minden gondolkozó keresztyén figyelmébe.

K. M.

„**Házi orvosságok könyve**“ cím alatt igen fontos és hasznos mű jelenik meg közelebb 4 füzetkében. Tartalmaz mintegy *négyszáz* orvosságot, több mint *kétszáz* baj ellen. Nélkülözhetetlen minden családnál, fölülte szükséges kiváltkép oly helyen, ahol nincs orvos kéznél. Bolti ára 1 korona 60 fillér lesz, előfizetési ára 1 korona. Megrendelhető már most az „Aster“ kiadóhivatalában : Budapest, III., Nádor-utca 1. szám.

A tiszántúli református egyházkerület. püspökétől.
870—1912. szám.

Nagytiszteletű Espers Ur!

Az egyházak és közoktatási intézetek vagy alapítványok tulajdonában álló épületek tűzkárelleni biztosítása iránt egyházkerületünknek a Fonciére pesti biztosító intézettel 1902. évben 12 évre megkötött szerződés 1. §-ában kimondatott, hogy minden egyházközség tűzkárelleni biztosítása kizárólag a Fonciére pesti biztosító intézetnél fog eszközöltetni.

Ugyanezen szerződésnek 14. pontja alatt továbbá az is kimondatott, hogy a biztosítási szerződések megkötésére vonatkozó ajánlatok s az ahhoz szükséges adatok közvetlenül a biztosító intézet debreceni főügynökségéhez küldendők be.

Mindezek ellenére újabban arról kellett tudomást szerezni, hogy a szerződésnek előbb idézett pontjai, — melyeknek megtartása egyébként egyházkerületünkre és a biztosító intézetre egyaránt kötelező, — sok esetben figyelmen kívül hagyatnak s némely egyházközség tűzkár-biztosítási ügyletét más intézeteknél, némely egyházközség pedig a szerződő Fonciére pesti biztosító intézetnek nem a debreceni fő, hanem más vidéki ügynökségével kötötte meg.

A szerződés rendelkezéseinek ilyenképpen mellőzése, eltekintve attól, hogy a jó rend szempontjából is kifogás alá esik, már csak az okból sem engedhető meg, mivel így egyfelől az intézettől felterjesztett számadás esik kifogás alá, másfelől, mert a jutalék megesonkítása által magának az érdekelt egyházmegyének gyámpénztára is rövidséget szenved.

Ugyanezért utalással az egyházkerületi közgyűlés folyó évi 22. számú határozatának 14. pontjára, de hivatkozással a szóbanlevő szerződésnek érvénybe léptetése s annak mikénti értelmezése tárgyában boldog emlékü hivatali elődömnek még 1902. évi június hó 22-én kiadott 1854. számú körlevelére is, — felkérem Nagytiszteletűségedet, hogy a tűzkár-biztosítások teljesítésére vonatkozólag egyházkerületünk

részéről kötött s az előbb idézett számú körlevél kapcsán annak idején minden egyházközség előljáróságához megküldött szerződés érintett pontjainak gondos figyelemmel tartását egyházmegyéje minden egyes lelkesi hivatalának újólajg halhatós figyelmébe ajánlani méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel vagyok

Debrecen, 1912 október hó 8-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

Jászi Viktort, akadémiánkon a közigazgatási jog tanárát és egyetemi magántanárt, a kolozsvári tudomány egyetem jogi kara október hó 18-án tartott üléséből a kolozsvári tudományegyetemnek Nagy Ernő távozásával megürülő tanszékére meghívta, illetőleg elhatározta, hogy meghívását a miniszternek ajánlja. Ez a hír főiskolánk és leendő egyetemünk minden igaz barátjában erősen vegyes érzelmeket keltett. Még ki sem hevertük a veszteséget, melyet a böleseleti karon Schmidt Henriknek ugyancsak meghívás útján Kolozsvárra való kinevezése okozott s már a jogi kar egy kiváló munkásának elvesztésére kell elkészülnünk. Másfelől a Jászi kiváló képességeinek ilyen fényes elismerése minden tisztelőjében őszinte örömet ébresztett fel. Egyszersmind újabb fényes igazolása ez annak is, hogy a debreceni főiskola előljárósága milyen kiváló körütekintéssel választja meg embereit. Természetesen a meghívás akkor lesz csak befejezett tény, ha ahhoz a miniszterium is hozzájárul. Azonban kedves kötelességünknek tartjuk, hogy már most szerencsét kívánjunk Jászi Viktornak. Ha elmegy, találja meg ott is azt, mit itthagya maga után : a jók tiszteletét s nagyszámú barátok szeretetét ! Maradjon ott is az, aminek itt szerettük : egész embernek, ki egyéniségében az érdemes tudóst, a közélet gyakorlati érzékű emberét, a kálvinista egyház liberális és toleráns hívét és a baráti érzelmeket olyan szerencsésen tudta egyesíteni ! De magunknak is fontos tanulságot kell, kárpótlásul legalább, az ő elvesztéséből levonnunk. Az egyetemmel már csak azért is sietnünk kell, hogy több veszteség ne érhesen minket a lehangoló bizonytalanság miatt !

Az igazságérzet nyugtalansága és a lélek parancsa. „Falusi“ aláírással a „Sárospataki Ref. Lapok 36-ik számának vezetőhelyén „Nyílt levél“ látott napvilágot, mely ama bizonyos sárospataki

theol. akad. tanárügyben újólág hozott konventi bírósági ítélet ellen próbál mozgalmat indítani. Egyik bekezdésében így szól: „Azt vártam, hogy amint ez a felmentő ítélet megjelen és annak hiányai nyilvánvalókká lesznek, a protestáns sajtó *azonnal ráveti* magát és komoly, méltóságos bírálattal szét-szedi, összerakja s a való értékét meghatározza“. A „Nyílt“ levél (bár nagy ellentmondás fekszik magában a címben is, mert a *nyílt* levelet *nyíltan* illenék aláírni s nem álnév lepedője alatt bújkálni) így kezdi: „Hetek, hónapok óta várokozom, lesem a prot. egyházi és iskolai lapokat *kivétel nélkül*“. A fentebbi idézet után azok előtt is világos, hogy a nyílt-levelező mit vár hetek, hónapok óta, akik a Jupiter tonans székéből elhangzó kárhoztatást nem is olvasták. Hát mi is, ha nem épen hónapok, de hetek óta várjuk, lessük a fulmináns nyílt levél hatását szeptember 8. óta. De sehoh sem találkozunk vele. A nyíltlevél írója „nyugtalankodó igazságérzetét“ és parancsoló lelkét azonban sietünk immár megnyugtanni csupán azért, hogy a túlfeszültség valami kárt ne talájjon előidézeni. „Kivétel nélkül“ hiába várja az egyházi és iskolai lapok kárhoztató megnyilatkozását, mert hiszen azok megnyilatkoztak már régen, az első marasztaló ítélet meghozatalakor; még pedig épen nem a marasztaló ítélet helyeslésével s liberális felfogásukban még a többi, nem egyházi sajtóorganumok is nagyban támogatták. A felmentő ítéletet tehát ezúttal nem ránthatják le, se szét nem szedhetik, se reá nem vethetik magukat, mert ezzel eddigi állásfoglalásukkal szemben önmaguk alatt vágnák le a fát, s meggyőződésükkel ellenkező felfogást erőltetnének magukra. A mi várakozásunk még abban sem szégyenített meg bennünket, mely oda irányult, hogy a S. R. L. hasábjain is csak kiáltó szónak marad a „Falusi“ nyílt levele. A sajtóról a nyílt levél írójával együtt, nekünk is meg van a magunk véleménye s csupán azért, hogy a cikkező „szereletét“ kinyerjük, frontot nem változtatunk. Ezzel azért a sajtó se „meg nem halt, se nem lett tisztátalan“, hanem megmaradt „feddhetetlennek“ és „félelmetlennek“, olyannak milyenek „Falusi“ kívánja. Most pedig végleg napirendre térhetünk a kérdés felett, úgy falun, mint városon.

Református egyházi nyugdíjintézet. Ha ugyan még nem késő, azután a sok irányú, alapos kifogástétel után, mely az országos lelkészi nyugdíjintézeti hirhedtté vált ügyrend-tervezet ellen országszerte megnyilatkozott, szives figyelmébe ajánljuk a kérdéssel foglalkozóknak, akár a konventnek, akár — ha ez illetékesnek nem érezné magát — a majdan egybeülő zsinatnak, hogy ezt a rettenetes hosszú címet, mely így hangzik: „Országos Református Lelkészi Nyugdíj- és Özvegyárva Gyámintézet“: egyszerűsítse meg ilyen módon: „Református egyházi nyugdíjintézet“. Indokolja azt nemcsak a mostani elnevezésnek szokatlanul hosszadalmas volta, mely még feltűnőbb, ha annak „Végrehajtó bizottságá“-t is le kell írunk, hanem az a körülmény is, hogy ma már ennek nemcsak a lelkészek, hanem az önálló énekvezérek is jogosult tagjai. (Beküldetett.)

Búcsúestély. Főiskolánk tanárai s tisztviselői október 19-én este abból az alkalomból, hogy Nagy Vilmos főiskolai tanár körünkből a nagyváradi tanítónőképző igazgatói állására távozik, búcsúestélyre jöttek össze az „Arany Bika“ szálloda cukrász-termében. Lapunk múlt számában megemlékeztünk már erről a változásról; ezzel az alkalommal jóleső örömmel jelezzük, hogy a kartársi szeretet, ragaszkodás a búcsú lakomán azzal a közvetlenséggel nyilatkozott meg, melyet ő még nem is sok évekre terjedő, köztünk való szeretetteljes forgó-dásával, kitartó munkaszeretetével teljesen kiérdemelt. A kedélyes társaság, fűszerezve a szórakozást föbbrendbeli komoly és humoros felköszöntővel, melyben Nagy Vilmost mindenkor kiváló mesternek ismertük, az éjjeli óráig együtt maradt s azzal a reménnyel búcsúzott el a távozótól, hogy hivatali és nem hivatalbeli összeköttetései révén is fennmarad közöttünk a kartársi s baráti kapcsolat.

Családi pótlék a Szamosvölgyi vasútnál. A szamosvölgyi vasút köréből vett értesülésünk szerint nevezett vasút igazgatósága nem kíván elzárkózni a családi pótlék engedélyezése elől és erre vonatkozólag legközelebb — valószínűleg e hó második felében — megtartandó igazgatósági ülésen javaslatot szándékozik előterjeszteni. Az adandó pótlék nagyságáról és feltételeiről közelebbi értesüléseink nincsenek, de úgy tudjuk, hogy erre nézve az egyes magánvasutak között tárgyalások folynak és az itt hozandó határozatok lesznek majd irányadók a szamosvölgyi vasút döntésére.

Magyar — nem magyar. A kolozsmegyei általános tanítóegyesület választmányi ülésén Juhász József a miniszter ama tervével szemben, hogy a nőtanítók kevesebb fizetést kapjanak, mint a férfiak, azt javasolja, hogy ez igazságtalan, sőt barbár megkülönböztetés helyett különböztesse meg a miniszter a magyar és nem magyar tanítás nyelvű iskolák tanítóit. Nem lehet és nem is szabad e két cím alatt egyenlősíteni a fizetést, hiszen a nemzetiségi vidéken levő felekezeti iskolákban ma is alig 6—7 hónapig tart a tanítás s aztán: milyen tanítás ez, ha a magyar nemzet érdekében vesszük! Ezért a meglévő fizetés is kár, hát még az az egyenlítés, mely mellett a tisztességes és erős magyar nemzeti szellemen dolgozó tanítónők szenvednek kárt is, meg nem érdemelt mellőzést is.

A tanítók egyéves önkéntessége. A közoktatásügyi miniszter a tanítók egyéves önkéntesi kötelezettségét könnyítendő, gondoskodni kíván a felől, hogy az állásban levő tanítók, tehát úgy az államiak, mint a községiek és felekezetiiek, tényleges katonai szolgálatra való bevonulásuk esetén, annak időtartamára összes illetményeik élvezetében meghagyassanak és a katonai szolgálatban töltött idő azok fokozatos előlépéseinél beszámíttassék, viszont ezzel szemben a szorgalmi időre járó helyettesítés költségeinek viselésére köteleztesse. Vagyis a tanító fizetéséből érintetlenül megmarad a lakásbér, a nyári vakációbeli fizetés és ezenfelül a rendes fizetés és helyettese fizetése között levő különbség.

Kereskedelmi szaktanfolyam. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete kultuszminiszteriumi engedély alapján a fővárosban, *Andrássy-ut* 67. sz. (bejárat Vörösmarty-utca) 6 havi kereskedelmi szaktanfolyamot nyit, melyre úgy férfiak, mint nők felvételnek. Előképzettséggül legalább is a 2-ik polg. iskolai osztály elvégzését kívánják meg. A tanítás nappal 9—1 óráig vagy d. u. 2—6 óráig. Vidéki tanulók elhelyezéséről az igazgatóság gondoskodik. Felyilágosításért, tájékoztatásért ugyancsak az igazgatósághoz kell fordulni. *Andrássy-ut* 67. A beiratások most folynak. Jelentkezni levélben is lehet.

Lóhús-mészárszék Debrecenben. Megírtuk annak idején, hogy Reich Bernát gyulai lakos Debrecenben lóhús-mészárszék felállítására engedélyt s néhány éven át kizárólagos árusítás jog megadását kérte. A tanács a vágóhídi igazgatónak adta ki az ügyet, hogy tárgyaljon a kérelmezővel. Ezt a vágóhídi igazgató meg is tette és most terjesztette elő jelentését, amelyet a tanács magáévá tett s elrendelte, hogy a lóvágóhidat az úgynevezett egészségügyi udvaron a mérnöki hivatal készíttesse el a szükséges műhelylyel és füstölővel együtt, ami 1200 koronába fog kerülni. A vállalkozó kötelezte magát, hogy a lóhúst és annak készítményeit a mai marhahús áraknál 50 százalékkal olcsóbban adja. Az árakat mindig a hatóság állapítja meg. A vállalkozó a húsmészárszéken kívül egy étkező-helyiséget állít föl, ahol alkoholt nem mérnek ki és csak lóhúsból készült ételeket szolgálnak ki. A közlekedésre óriási hatással bíró új intézmény legközelebb már életbe lép. A szükséges gépeket a vállalkozó, akinek képviselője és társa Debrecenben van, ide is szállította.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat.

a kölesei református egyháznál lemondás folytán megüresedett organista-kántortanítói állásra.

Javadalom: 1. 14 hold 420 □-öl föld haszonélvezete, melynek adóját az egyház fizeti.

2. Tisztességes (3szoba, konyha, kamara, előszoba, pince) lakás jókarban tartva, évenként kétszer takarítva, udvar és kert.

3. Búza és faváltság címen az egyházi pénztárból negyedévenként előre fizetve 539 K 75 fillér.

4. Tandíjváltás 70 korona.

5. Fizetéskiegészítési államsegély 352 K.

6. Stólafelek s a cinterem és temetőfü termésének $\frac{1}{3}$ részéből 20 korona.

Kötelességek: I—VI. osztályú mindennapi iskolába járó növendékeknek a tisztántúli re-

formátus egyházkerületi tanterv szerint való tanítása, templomi istenitisztelek alkalmával az éneklésnek orgonával való végzése s az összes kántori teendők teljesítése.

Enekkar vezetése s a református olvasóegyesületben a jegyzői tiszt végzése. Lelkész akadályoztatása esetén s a kanonikus órákon templomi szószéki szolgálat.

A szükséges okmányokkal fölszerelt pályázati kérvények — lehetőleg a családi állapot feltüntetésével — 1912. év november hó 16-ig adandók be a lelkészi hivatalhoz. A megválasztandó tanító a tanítói gyámintézetnek kötelezett tagja leend.

Kölese (Szatmár m.), 1912 október hó 21.

Tariska Sándor,
iskolaszéki elnök.

Cs. és kir. szab. Amerikai Cottage-szivőlégrendszer

Harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA

Budapest, X. Delej-utca 25. szám.

(Tisztviselőtelep.)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Részletfizetésre 8 K-tól feljebb.

Tanerőknek s lelkészeknek külön :: százalékged- ::
———— mény. ————

Pedálos harmóniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkéll templomok, szemináriumok részére s mint gyakorló orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.

Kérjen árjegyzéket pianók és pianinókról.